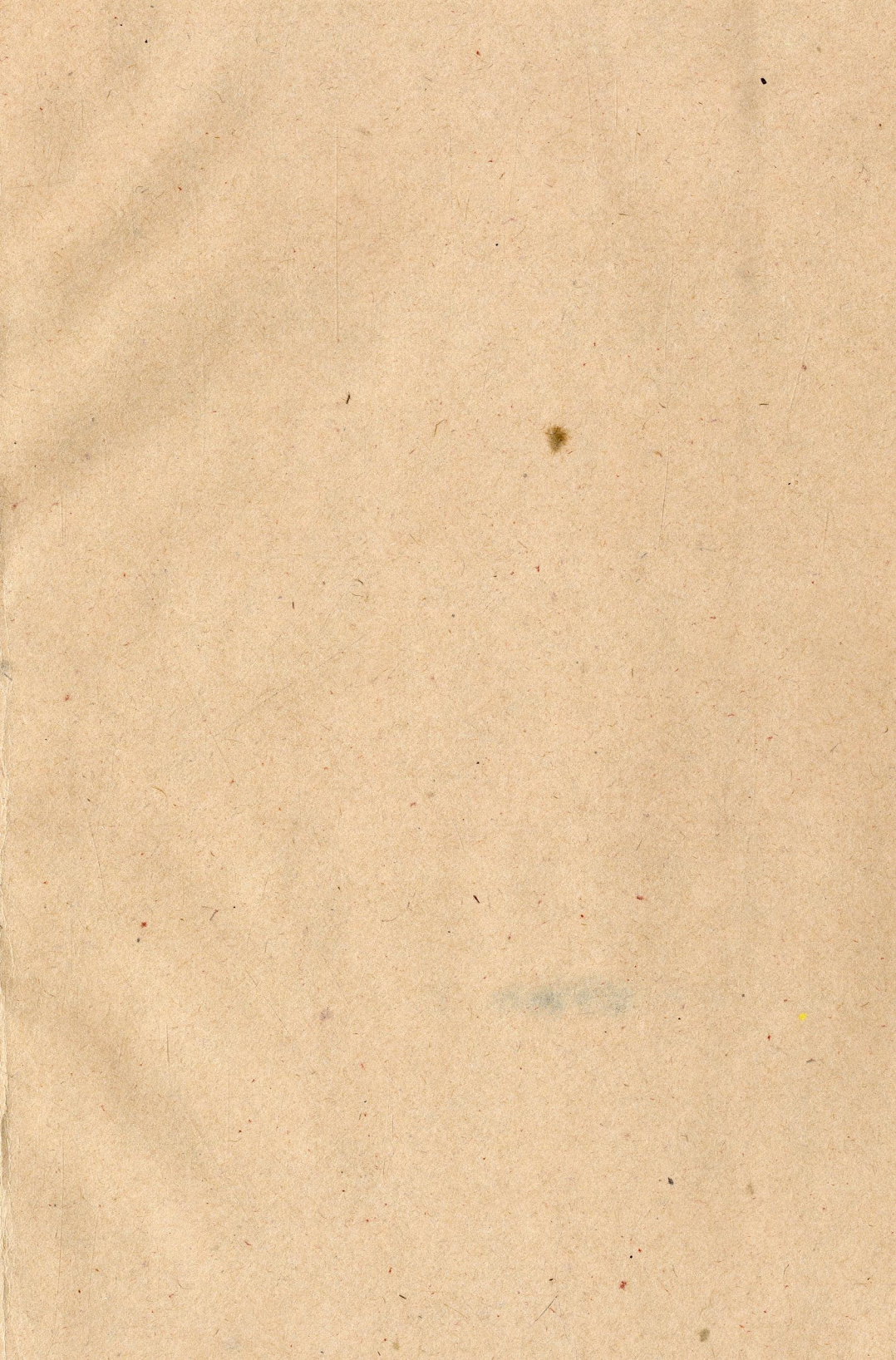

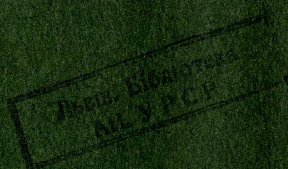

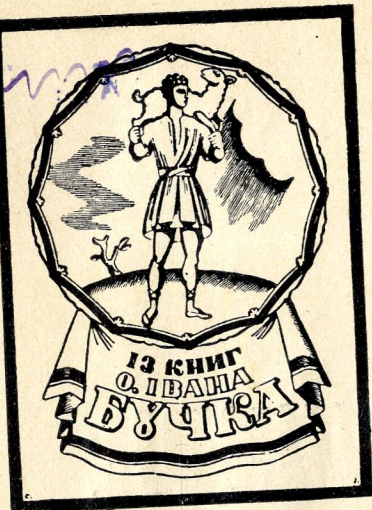
87
38098
ПРОФ. ІВАН ОГІЄНКО.

ЗАГУБЛЕНИЙ КРЕМ'ЯНЕЦЬКИЙ СТАРОДРУК:

„Синод Луцький” 1638 р.

ВІРШАВІ.
Друкарня Синодальна.
1 9 3 1.

1706

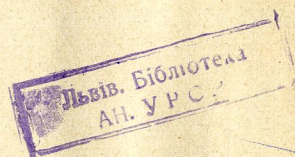
6 10

ПРОФ. ІВАН ОГІЄНКО.

38045

ЗАГУБЛЕНИЙ КРЕМ'ЯНЕЦЬКИЙ СТАРОДРУК:

„СИНОД ЛУЦЬКИЙ” 1638 Р.

ВАРШАВА.
Друкарня Синодальна.
1 9 3 1.

4611.63 (29=yu)46

ПРОФ. ІВАН ОГІЄНКО.

ЗАГУБЛЕНИЙ КРЕМ'ЯНЕЦЬКИЙ СТАРОДРУК:

„СИНОД ЛУЦЬКИЙ“ 1638 р.

I.

В першій половині XVII-го століття в різних містах на Волині повставали малі друкарні, що випускали одну-дві книжки, а по тому й закривалися. Значіння подібних друкарень в історії української культури дуже велике, бо ж вони виразно показують, як тоді нервово поривався до збільшення своєї духової культури український нарід. До таких власне друкарень належить і Крем'янецька друкарня на Волині, що працювала тільки в однім 1638-м році.

В 1632 р. відбулася на Волин важлива подія—на Єпископа Луцького духовенство та миряне вільно обрали відомого й сильного православного українського магната—князя Олександра Пузину; король скоро затвердив ці вибори. Луцька єпархія в той час знаходилась в тяжкому стані,—кругом натискали уніяти,—а своє православне духовенство не стояло на потрібній висоті; сміло стати на чолі такої єпархії могла тільки сильна й впливова людина, що боронила б православну Церкву й через свої особисті зв'язки з магнатами польськими. Рід князів Пузин був у той час дуже впливовим, тому обрання на Луцько-Остріжську єпископію князя Олександра Пузину „з Козельська“*) відразу оживило надією цілу Волинь.

За рік, р. 1633-го князь Олександр став Єпископом Афанасієм і діяльно принявся за впорядкування своєї великої Луцько-Остріжської єпархії. Слідом за Митрополитом Петром Могилою, він звернув певну увагу на проявлення самодіяльності місцевого панства, нахиляючи його до праці на користь Православній Церкві й народу. В цім була велика заслуга Єпископа Афанасія.

Чашник Волинський Лаврін Древинський та хорунжий Данило Малинський в 1633 р. добули собі від короля Володислава IV дозволу закласти в місті Крем'янці на Волині Богоявленську церкву, а при ній

*) Пузини виводили свій рід від князів Козельських, а саме — від потомків Св. князя Михайла Всеволодовича Чернигівського, тому й писалися „з Козельська“.

заснувати монастиря та церковне братство. У той час церковні братства були сильними культурно-освітніми установами, і таку діяльність проявило й Крем'янецьке Богоявленське Братство: воно заклало школу й друкарню в Крем'янці, щоби працювати реально для піднесення культури свого народу.

Крем'янець у той час був зв'язаний не тільки зо своїм Архієреєм у Луцьку,—він ще більше тягнувся до Київа, особливо коли з 1633 р. Митрополитом Київським став славний Петро Могила. Крем'янчане просять нового Митрополита взяти їхнє Братство під свою високу руку, сподіваючись мати від того більшу певність в своїй праці. Десь на 1636 р. Богоявленська церква в Крем'янці була збудована, і 13 вересня 1637 р. Митрополит Петро Могила видав новому Братству благословенну грамоту,—монастир ставав ставропігіяльним, а Братство й школа мали існувати згідно з уставом великих братств.

У той час було звичайною річчю закладати й друкарні при братствах, а тому десь в 1637 р. założено друкарню й при Братстві Крем'янецькім. На жаль, про друкарню цю нічого не знаємо, крім того, що в 1638 р. з неї вийшов шкільний підручник: „Грамматіки или Писменница языка словенскаго тшачелемъ (цеб-то студентам) вькратъцѣ издана в' Кремянци року 1638“, in 8° на 104 л. Видання вбоге, друк примітивний,—взагалі, все вказує, що друкарню не поставлено добре.

Граматики — це єдиний друк, який дійшов (але в дуже малому числі примірників) до наших часів від праці Крем'янецької друкарні,—ніяких інших крем'янецьких друків реально не знаємо. Кажу реально не знаємо, бо маємо звістку й про інші Крем'янецькі друки. Звістку першим подав ще М. Максимович, що в своїй праці: „Книжная старина южнорусская“, 1849 р., писав*), ніби з Крем'янецької друкарні в 1638 р. вийшла, крім Граматики, також книжка „Синод“ з 4 листів, а при ній додано книжку „О мвстеріяхъ или тайнахъ“ з 16 листків in 4°; обидві книжечки, як твердив Максимович, знаходяться в бібліотеці К. К. Свідзинського на Київщині. „По неизвѣстности ихъ въ Русской Библиографіи помѣшу здѣсь полное заглавіе первой“,—і Максимович дав заголовок „Синоду“. Оце все, що ми знали про видання Крем'янецькі. І. Каратаєв в своїх працях („Хронологическая роспись славянскихъ книгъ“, 1861 р., № 410, та „Описание славяно-русскихъ книгъ“, 1883 р., № 467), а також В. М. Ундольський („Очеркъ славяно-русской библиографіи“, 1871 р., № 457) покликаються тільки на Максимовича, самі ж цих видань ніколи не бачили.

І дійсно, поскільки нам відомо, ані одна бібліотека не занотувала цих Крем'янецьких видань 1638 р., — „Синоду“ та „О мвстеріяхъ или тайнахъ“, чому я в своїй „Історії українського друкарства“, 1925 р., т. I,

*) „Временникъ“, М., 1849 р., кн. 1, ст. 10.

ст. 223, писав, що „дві останні книжки до нашого часу не збереглися“; бібліотеки К. Свідзинського, де знаходилися Крем'янецькі видання, в 1861 р. злучено з бібліотекою ординації Красинських, тільки багато зо збірок Свідзинського загинуло*), а тому цих видань в Бібліотеці Красинських тепер нема. Зміст книжечки „О мвстеріях“ добре знаємо — це був передрук кутеїнського видання 1637 р. („Дідаскалія“), що й потім не раз видавалася (див. П. Пекарський: „Наука и литература въ Россіи при Петрѣ Великомъ“ 1862 р. т. II ст. 354—356), тому загублення („зачитання“) цієї книжечки наука не відчувала. Навпаки, зміст „Синоду Луцького“, як про те говорить повний заголовок, що його подає М. Максимович, надзвичайно цікавий як для історика взагалі, так і для історика української церкви особливо. „Синод“ цей, поскільки знаємо, ніколи й ніде передрукований не був.

Тепер оце загублений „Синод“ 1638 р. вертається для науки: розглядаючи в Публичній Бібліотеці м. Варшави рештки стародруків, я натрапив на цілу в'язанку не зброшурованих новесеньких аркушів; як ці листки попали до Публичної Бібліотеки, не відомо. Ближчий аналіз показав, що кожний з аркушів, то „Синод“ 1638 р., а всіх їх разом аж сто примірників! Здається, єдиний в історії книгознавства приклад, щоби загублений стародрук, доти невідомий ані в однім примірникові, знайшовся потім аж в ста екземплярах...

II.

Подам тепер докладний опис новознайденого стародруку**).

Книжечка складається з 4 листків, цеб-то 8 сторінок, по 22 рядки на сторінці. Розмір сторінки (паперу): 19,1x15,8 см; розмір складу (друкованого) 14x10 см. Ніякої пагінації нема. Долі, під останнім рядком, на кожній сторінці кустодія (передчитання).

Шрифт складу дуже злий, букви позбивані, витерті; друк слабкий, так що часом літери зовсім не відбилися. Багато буков не цілих, — скрізь знайдеться щось відбитого; від *p* часто позостається лише головка, а ніжка збита. Взагалі, відбитка часом така зла, що деякі слова читаються з трудом. Висота буков 2,4—2,5 mm.

Склад дуже злий, — тут постійно плутаються букви **н—и**, **к—в**, **л—л**, **и—ю**, плутаються так часто, що робиться вражіння, ніби скла-

*) Jan Muszkowski: Biblioteka ordynacji Krasieńskich w latach 1844 — 1930, Варшава, 1930, ст. 6.

**) Уважаю за милий обов'язок скласти на цім місці свою сердечну подяку Вд. П. Директорові Варшавської Публичної Бібліотеки Ф. Червійовському, а також його помічникам Вд. Пп. Л. Биковському та К. Кардашевичу за постійне уважливе ставлення до моїх праць в Бібліотеці.

Вѣлѣ Звѣчан до рочнегш : ѿ сгш Мѣти
 въ кѣѣ Пребелѣнагш Гѣна ѿца АѦЛНАСІА
 Пѣзыны зъ Козіска : Ёппа Лѣцкогш, ѿ
 Сѡртрокегш Блѣочетивого : Септѣріа,
 кѣ, ро ѣ, хѣн : въ Чѣривн Кадідрѣноу
 Лѣцкоу : Храме Стѣго Аппа ѿ
 Ёуанета ІѦАНА БОГОСЛОВА,
 Змѣстѣшѣмъ Лѣховѣнства Правослѣвнагш,
 Востѣноу Стѣоу Чѣркѣн послѣшнѣ Хотѣ
 ливѣ собѣрѣннагш, спѣкоинѣ ѿ на
 бѣжнѣ, ѿправѣбѣннѣ
 ѿ
 Вѣтомѣжѣ Рѣкѣ
 въ КРЕМАНЧѢ дѣлѣ вѣдомѣсти
 вѣдѣрѣковѣннѣ .

дала людина, що не знала церковно-слов'янського письма. Взагалі книжечка вийшла, здається, без останньої коректи. Правда, так само й Крем'янецька Граматика 1638 р. має дуже зле відбитий текст, а це свідчить, що Крем'янецька друкарня добула собі дуже злі черенки, які давали недобру відбитку.

Прикраси в книжечці слабенькі. На вихіднім аркуші вгорі вміщено на взір заставки три дереворитних фігурки: 1) ліворуч Апостол Петро, 4,8 x 1,7 см, з написом **с: а: петр**; 2) праворуч Апостол Павло, такого ж розміру, з написом **с: а: павел**. 3) Посередині, в кругу на 2,5 см в діаметрі, Христос виводить померлих з аду (?). 4) Крім цього, кожна сторінка має зверху по 4 маленьких розетки, таких самих, які бачимо й поміж Апостолами та заставкою з Христом на першій титуловій сторінці; вони ж і долі на першій сторінці.

Книжечку писано українською мовою з багатьма полонізмами. На словах поставлено наголоси, скрізь українські, напр. (число визначає сторінку): **бжѣтѣннаго** 2, **была** 5, **всем** 4, **дѣвствѣнника** 2, **єдногѣ** 7, **єсли** 3. 8, **жиаи** 6, 7, **житіє** 5. 6, **житіємъ** 6. 5, **при житіи** 5, **зачаля** 2, **звѣчаю** 1, **зѣмнѣи** 7, **моєго** 3. 4, **нерадѣи** 6, **ниже** 4. 5, **ѡдѣли** 6, **ѡправковѣный** 1, **пѣсли** 4, **пѣсма** G¹ 7, **на пѣсмѣ** 8, **подѣнѣю** 8, **пѣты** 8, **самомъ** 6, **своєгѣ** 3. 5. 7, **свазѣнно** 7, **сѣблазнь** 7, **сѣбраннагѣ** 1, **такѣвы** 6, **ѡученика** 5, V¹ **цѣрю** 2 і др.; серед наголосів цікавий і сьогодні живий західно-український: **пѣсѣте дѣломъ** 5; зате маємо **прошъ** 3. 4. 6 і **хочъ** 3.

Мова книжечки—західно-українська, з такими формами, що живі ще й тепер, напр.: **долголѣтний** 2, **многолѣтний** 2, **послѣднаго** 4, L¹ **при сѣбраю** 8, наголос: **дѣломъ** 5 і др. Цікаві форми: V³ **гѣноке** 3, L³ **на мѣстѣцѣ** 6. Букву г зазначається тут через **кѣ**, напр.: **кѣды** 5, **ѡукрѣдѣтовѣла** 2. Тогочасним звичаєм палятьальність зазначається через *i*, напр.: **ѡустѣлюѣный** 3. Трапляються ще й тут рештки колишнього південно-слов'янського правопису, напр. *а* зам. *я* в **ѡ Православныя истиныя Востѣчныя стѣя Сѣкѣрныя Апѣстѣскіа** 4, **ѣздыхѣни** 4. Букву *ѣ* часто зазначається кендемою "і", напр.: **знѣмо** 7, **стѣраѣтѣса** 8, **тѣнами** 8, **к ѣ** 8 і т. п.

Змістом своїм наша книжечка цінна й цікава, — це власне коротенький протокол діянь Православного Синоду (= Собору) Луцько-Остріжської єпархії, що відбувся 26—27 вересня 1638 р. під проводом Єпископа Афанасія Пузини в Луцькій катедральній соборі. В заголовку читаємо: „Синод ведле звичаю дорѣчного“, а це свідчить, що був звичай скликати такі Синоди що-року. На Синод скликано духовенство й мирян;

на ст. 2 читаємо, що Синод відбувся „при бытности многих их милостій пановъ шляхты“.

Собор скликано на 26 вересня,—на свято Апостола й Євангелиста Івана Богослова, на честь якого й збудовано Луцький катедральний собор, де відбувався Синод; через це перший день Синоду, 26 вересня (середа), проведено в „Празденствѣ честномъ“.

Другого дня, 27 вересня в четвер, зібралися до катедральної церкви в Луцькім замку всі учасники Синоду, зачали з того, що „святую Літургію порядне отправили“. По літургії проспівали „Царю небесний“ і потім розпочалася початкова урочиста частина Собору. Єпископ Афанасій кн. Пузина сів на „маєстатѣ єпископском“, оточений духовенством, „при бытности многих их милостей пановъ шляхты“. Один з представників духовенства „любовне, с пристойнымъ повѣншованємъ и сердечною до Бога молитвою“ повітав Єпископа від імени Собору. Промовець побажав, щоби так само, як перший Собор — на цім місті і в цей час—зачав в Св. Православії, так щоби він і далі щасливо відбувався, і щоби тим самим Владика уторував дорогу своїм наступникам.

На це привітання відповів Єпископ А. Пузина довгою промовою, яку й уміщено в нашій книжечці на ст. 3—8. Висловивши своє задоволення, що зібрався Синод, Владика запевняє, що він готовий служити на добро своїй пастві,—аби тільки сили мав, — не відхиляючися від Православної Церкви. Закликає духовенство пильно працювати на користь довіреного їм опіці народу й самим життям своїм подавати добрий приклад. А що дуже цікаве—закликає духовенство до науки, яка сильно помагає в праці; цієї науки—говорив Єпископ—завше багато потрібно, а „теперѣшних наших нещасливыхъ времен наибольше, бо появились волци тяжчи въ одежи овчой, не щадяще стада“. Цим „вовкам“ треба давати порядну відповідь, бо інакше „великоє згоршенє бываєть, през що многіи отъ вѣры отпали“. Духовенство мусить дбати, щоби паства їхня не зменшалася.

Далі Владика наказує, як жити священникам: „З неналежними особами не товариште, на мѣстцах непристойныхъ не знайдуетеся, забавами корчемными—и попросту реку—не бавтеся, а згола—всякого погоршеня выстерегайтесь“ (6—7). Забавою духовенства нехай буде лише читання Письма Святого. „Старайтесь, возлюбленны—закликає Владика—наибольше абысте вѣру вцалѣ заховали и статечне в ней стояли“ (8); а для цього мусить духовенство добре знати Тайни Церковні, бо ж без них жаден не спасеться. І тому Єпископ наказав про ці Таїнства прочитати книжечку на Соборі, а крім цього— „тоє ж до друку розказалем подати“, щоби кожний з духовенства мав цю книжку в себе „на писмѣ“.

На цім закінчилася промова Єпископа А. Пузини. Як бачимо, книжечка головню подає початкову врочисту частину Собору,—привітання від духовенства й промову Владики.

Після цього „при всѣх собранію о всѣх Тайнах порядне читано, яко тут єсть написано“. На цім і кінчиться наш стародрук,—а далі давався передрук кутеїнського видання „О мвстеріяхъ или тайнахъ вполитости“ 1637 року, який, на жаль, не дійшов до нас.

Твір „О мистеріях“ всі наші бібліографи подають яко окремий Крем'янецький друк. Знаємо про нього мало, і то тільки те, що подав М. Максимович: 16 листків in 4°, „безъ особаго печатнаго листа; напечатанъ, вѣроятно, тоже въ Кременцѣ, въ 1638 г.“ (Каратаєвъ, № 468). Тепер, коли знайшовся „Синод“ і знаємо його зміст, можемо рішуче твердити, що „Синод“ і „Мистерії“ складали одну цілість, з одним титульним листом, а „Мистерії“ не „вѣроятно“, але напевне видруковано в Крем'янці.

В 1653 році в Кутеїнській друкарні передруковано видання „Дидаскалії“ чи „О мвстеріяхъ“ Сильвестра Косова 1637 р. і видання названо другим, а не третім, цеб-то Крем'янецьке видання „О мвстеріяхъ“ не вважалося за окреме видання.

III.

Передрукову ю тепер новознайдений „Синод“ дослівно з оригіналу, але не повторюю тих частих поплутань букв и — н, б б, и — ю, а — л, які маємо в оригіналі; деякі поплутання оригіналу подаю в примітках під текстом.

Титульну сторінку подаю на ст. 89 (4) в розмірі оригіналу.

ВЪ ИМА ѿЦѦ И СЫНА И СВАТАГО ДУХА: КЪ ТРОИЦИ
ЕДИНАГО БОГА: МЛТВАМИ БЖТВЕННАГО ИПЛА, ЄЎЛІСТА, НАПЕРСТНИКА,
ХЪА И ДѢСТВЕННИКА ІХАННА БОГОСЛОВА, ПО ПРАДЕНСТВѢ ЕГО ЧТНОМЪ
НА ОУТРЕШНІЙ ДНЬ СОБРАВШИСЯ ДО ЦРКВЕ СОБОРНОЙ КЪ ЗАМКУ ЛВЦКОМЪ:
СТѢЮ ЛУТВЪРГІЮ ПОРАДНЕ ШПРАВІАН, И ПОТЫМЪ ПѢСНЬ ЦАРЮ НЕНІ
ПРОСПѢВАЛИ¹: ЄИПА НА МАЕСТАТѢ ЄПИСКОПЕКО СЕДАЧОГОВ, ДУХОВЕНСТВО,
І ПОКЛОНѢ ЗВЫЧАЙНН², ГЛВНЕ ПРИ БЫТНОСТИ МНОГИ И МЛТИИ ПНОВЪ
ШЛАХТЫ, ПРЕ ЕДНО ЛЮБОВНЕ, С ПРИСТОЙНЫМЪ ПОВѢНШОВАЕМЪ, И СЕР-
ДЕЧНОЮ ДО БГА МЛТВОЮ КИТАЛИ, СПРІАКАЮЧИ, АБЫ, ГЛКЪ ТОЙ ПЕРШІЙ
СОБОРЪ, НА СЕЙ ЧѢ, НА ТОМЪ КАДЕДРАЛНОМЪ МѢСТЦѢ, КЪ ПРАВОСЛАВІИ

¹ ПРОГОПѢВАЛИ. ² Дві останні слові видруковано дуже невиразно: ПОКАПНѢ З....АЙННІ.

стѣмъ зачѣлъ, тѣкъ и на долготѣтныи времена, абыи цѣсливе шпра-
вокал. и По собѣ настѣпѣющій епѣшмъ, дорѣгѣ оуторокавши, порѣ-
докъ многолѣтныи настѣпѣщѣ своимъ, и вѣвѣе оукрѣпѣнтовавъ.

На тѣю мѣвѣ Превелѣбный егѣмъ Мѣтъ Гѣн (ст. 3:) Ѡтѣцъ епѣшъ,
такѣю рѣю шповѣлъ.

Пречѣный Гѣнѣе шцеве³, Братѣи ѡ хрѣтѣ, и соелѣжитѣли мнѣ
волюбѣный: Потѣбно мнѣ ѣстѣ ѣ послѣшенствѣ, и любѣвию⁴ сзѣра⁵
вѣше, до менѣ Пѣстыра своѣгѣ, и с тогѣмъ ѣстѣмъ конте⁶тѣ: И по-
тѣи знѣю, ижѣ своѣи ѡвѣца, гѣлѣсѣ Пѣстыра своѣгѣмъ слѣхѣютѣ. Котѣ-
рихъ я знѣю, и знѣти хочѣ, и знѣнъ бѣти ѡ вѣсѣ спѣдѣвѣюсѣ, ѡ
котѣрихъ и прѣмыслѣ чинѣти гѣтѣвѣ ѣстѣмъ; тѣкъ вѣ спрѣвахъ, и по-
трѣбахъ позвѣрѣхѣнѣ, тѣкъ бѣлѣе вѣ дѣхѣвѣнѣхъ. абыи вѣмъ вѣ погѣлкахъ
дѣхѣвѣнѣхъ нѣ в чѣмъ не сѣхѣло, впрѣвѣдѣ хѣ не почѣвѣю тѣкъ
мнѣгѣмъ сѣлѣ, в недѣлѣжнѣсти моѣй, ѣднѣкъ мѣю надѣю ѡ оукрѣплѣю-
щѣ мѣ Хрѣтѣ, ижѣ не прѣбѣчитѣ мѣ в хѣдѣсти моѣй. Кѣдѣ на тѣѣи
оурѣдѣ сѣтѣи Пѣстырѣтѣвѣ нѣ спѣдѣвѣ⁷ моѣ, ѣслимъ ѣстѣ вѣвѣнъ
пѣкнѣ жѣ не вѣ⁸ вѣлѣ хѣ моѣгѣмъ, пѣвѣначѣнагѣмъ пѣстыра.
Хѣ то на сѣлѣ, томѣ оурѣдѣнѣ налѣнѣи не ѣстѣ оустѣлюбѣ-
ный. И ѣднѣ тогѣ Гѣ Бѣ моѣгѣмъ прошѣ абыи недѣлѣжнѣ
(4:) моѣ сѣ поенѣковѣти⁹ рѣчѣл. абымъ слѣво иѣсти¹⁰ны, вѣ Црѣкѣи
ѣгѣмъ сѣѣи, иѣстин¹¹ѣ испрѣвѣлѣлъ. Нѣ оуклѣнѣючисѣ ѡ Правѣсла¹²ныи иѣ-
сти¹³ныи вѣстѣчѣныи сѣтѣи вѣсѣѣрѣныи, ипѣстѣѣскѣи Црѣкѣе, а до послѣд-
нагѣмъ иѣзѣхѣнѣ¹⁴ моѣгѣмъ. абымъ вѣзпѣчнѣ чѣсѣ ѡногѣмъ днѣ стрѣшногѣмъ,
кѣдѣ мѣ прѣйдѣ ѡ пѣствѣ моѣмъ лѣчѣмъ чинѣти зѣмѣгѣ мѣвѣти: сѣ
ѣзѣ, и дѣтѣи, котѣрѣи мѣ в пѣствѣ Бѣ мѣ дѣ. Ѡто тѣлѣ¹⁵ты порѣ-
чѣ¹⁶ныи мнѣ, оуѣсѣдѣнѣ¹⁷: ѡ шо и чѣнѣстѣи вѣши¹⁸ брѣтѣи моѣи, и
сѣвпрѣвѣитѣровѣ¹⁹ прошѣ, спѣспѣшѣствѣйтѣ мѣ в моѣлѣтѣвахъ вѣшихъ,
ѣбѣмъ на томъ оурѣдѣ бѣоуѣгѣдно прѣспѣвѣлѣ. При тѣѣмъ тѣжѣ, и,
чѣстнѣстѣ вѣши. брѣтѣию моѣю ѡ хрѣтѣ, с поѣвѣ²⁰нѣсти моѣи пѣствѣскѣи,
навѣмѣнѣю: абыи вѣнимѣлѣнтѣе собѣ, и вѣсѣмъ сѣдѣ ѡ Хрѣтѣ Гѣ
вѣмъ порѣчѣ²¹номъ, абыѣстѣ пѣсли Црѣкѣвѣ ѣгѣмъ котѣрѣю навѣи крѣѣию
сѣѣю прѣчѣтною²². Пѣствѣтѣ вѣзвѣрѣннѣе вѣмъ сѣдѣ бѣжѣе, поѣствѣшѣюще,
нѣ нѣжѣ²³ю нѣ вѣлѣю. и по вѣзѣ²⁴ нѣжѣ неѣрѣвѣднѣми прѣвѣйтѣки, нѣ
(5:) оуѣсѣрѣдно. нѣжѣ тѣкъ ѡвѣлѣдѣюще рѣдѣ, нѣ ѡвѣрѣзы бѣвѣйтѣ сѣдѣ.

³ Видруковано щось ніби шцїле. ⁴ Ніби лїкѣїи. ⁵ Sic, може по-
силѣковѣти. ⁶ Кїнець не ясний. ⁷ Сѣвпрѣвѣитѣровѣ. ⁸ На маргїнесї зазна-
чено: а Пѣтр. ѣ, — далѣ дїйснѣ цитуетѣся 1 Пѣтр. V. 2—4.

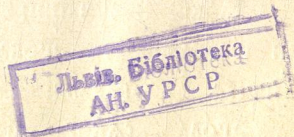
и кгда ѡкажетъся пастыреначални^к прїмете коронѹ неба^ннѹ^чю. Пастѣте дѣломъ и словѣмъ, ꙗко и нѣ Пастыреначални^к їсѣ Хрї Гдѣ, перше почѣ чинїти. а потѣ оучїти. Бѹдѣте добрїи прикладѣ житїе^м привѣтѣ, не менше и наѹкою. Такъ ковѣ и Пѣвелъ стѣи Тимодѣа оученика своѣмъ на оучїи, абы и сѧ оучїса и оучїи. Кгдажъ при побожнѣ житїи, и наѹка много помагаетъ. и ѡвше^м часѣмъ наѹкою и болше можѣ: ꙗко кгда претї^ко ѣретїкови и непрїателе^м Цркви Хрїстовой, заставлятїса прїдетъ, сѣ кождаѣ на житїе смотрїи, а нѣ каждаѣ ѡ немъ знаѣтъ. Потрѣба, бе ле наѹки Петр^а стѣгѹ апѣла^с, ѡ оупованїи своѣмъ ѡвѣтъ давати, копрошаюци^м на^с. Бѣи^и тѣды коли^и была потреба, тепѣрѣшнихъ наші^х нещасливыхъ времені. наибѣше. Бо поавїлїса вѣци тѣци въ ѡдѣжи ѡвчѣи, не щадаще стада, прѣщающе, и прѣщаєми^и, проти^в котри^х не ставши, и пора^не ѡмъ не ѡповѣвши. ꙗ (6:) великое згорше^не кывѣ. прѣ^з що многїи ѡ вѣры ѡпали. чогѣ наші^х рѣкъ Бгъ поісковати вѹдѣ. мѣи^и ковѣ^м и прѣ^з Прѣрока^и: ѡ рѣкѣ тѣон^х крѣви ѣго взыщѣ, то бѣтъ дїѣ згрѣшишагѣ члѣвѣка. Длѧ тѣгѣ тѣды Прѣшѣ вѣ, чоуйте, дабїте, ꙗкѣ вы^и есте лїѣ ѡ стада^х своѣмъ, на страшно^м сѣдѣ пора^не вѣдали. Бѣ скаще^нникови не тѣко самѣмъ трѣба добре жити, але и ѡ ѡвечка^х своїхъ абы добре жїлї, трѣба старѣ^не мѣти. ѡ чѣмъ стѣи ѡванъ Златѣстїи мѣи: Скаще^нникъ аще и добрѣ своѣ житїе оуправї^и, ѡ ины^х же нерадї сѣ ѡсѣдѣ^ными мѣчен вѣдетъ. и Пѣвелъ стѣи пїшѣчи до Тимодѣа, оупомїналъ абы житїемъ жи^и пристѣинымъ и наѹкою бавїлѣ. длѧ тѣгѣ и заплѣтъ таковы^х дѣхѣвны^х. мѣачи^и, Прилежащїи добрѣ попы, сѣдѣкѣ чѣсти дѣ сподѣклѣѣ, пѣче же трѣжающїи^исѧ въ словѣ и оучащїи^и. Прѣшѣ тѣ^х вѣ, и, запрѣщаю^и, з ненавѣж^ными ѡсѣбамї, не товариште, на мѣстѣ^х непристѣиныхъ не знайдѣтѣсѧ, забѣамї (7:) корѣмными (и попростѣ рекѣ) не бѣтѣсѧ. а згѣла всѧкого погошѣ^на^и вѣстерѣгѣтѣсѧ^и. ковѣмъ горѣ ѡмже сѣблазнь прїходї снѣ Бжїи мѣи. и ꙗ^и вѣ, сѣщи^и оу прѣтѣла з стѣи^и Грїгорїѣ^м Бгѣослѣкомъ мѣю, ѡко^м абы^ите вїи не тѣю исполнѣ^нны, аще бѣ сѣ тѣмъ, тѣ тѣмъ кѣмї; Забѣа вѣша нехѣи вѣ

⁸ На маргїнесї а Петр. г. ⁹ прѣщаємю. ¹⁰ прѣтѣ. ¹¹ На маргїнесї ѣзѣ^н аї. ¹² оуправїи. ¹³ На маргїнесї: а Тимѣ^и ѣ; в теперїшнїхъ виданїяхъ замѣсть попы маємо прѣскѣтѣры. ¹⁴ оуправїи. ¹⁵ неж. ¹⁶ загрѣшїи. ¹⁷ погошїа. ¹⁸ неясне. ¹⁹ м.

належнаа бѣдѣ, в' читаю піема, ет'аго, в' ро^ззмышле^ню пра^н іплєки^х,
и с^тых^х ѡтѣц^х. бѣдѣхъ котры^х абыте сѣми жили, и пѣствѣ свою
оуправовали. И найбѣше в' роспаматыва^ню оурадѣ своѣго, вѣдаючи
и^ж на^м зѣмны^м, небѣнаа владѣа порѣче^на: що бовѣм^м мѣбѣи збѣже-
те на землѣ, бѣдѣ сказанно на нѣси, а кого ро^зв'жете на зѣлѣ,
бѣдѣ ро^звѣзанѣ на нѣси²⁰. И що^ж бѣше, ва^жнѣйшее мѣжѣ быти: грѣ-
хѣ бовѣм^м нѣх^то не мѣжѣ ѡпѣска^нти кро^м єдногѣ Бѣа, а тѣт' бѣ-
чноио и^жзѣ, и на^м слѣга^н свои^м тѣ Х^т дарова, и тѣмѣ насѣ оупѣвниахъ.

Знамо^ж тѣды и ѡ тѣ чѣти нашои, и не лѣгце єи сѣбѣ ва^жмо.
Бовѣм^м чѣти, величѣтѣво, недостѣнѣ чѣти жити про^нколаючи^н,
приложѣнѣ (8:) мѣки єстѣ. Старѣтѣса во^злюблѣнны^н, абыте тѣю чѣтѣ
мѣючи нѣ в чо^м нѣ задорѣжали, а найбѣше абыте²¹ вѣрѣ ѡ с^ты^х
и^жплѣ, и с^тых^х ѡцѣ подѣнѣю вѣалѣ заховали, и статѣне в нѣ сто-
али. До тѣго тѣнами Црѣковными пора^нне абыте справовали: котѣ-
рѣи со^уро^зкова^нем^м збавѣ^на нѣго. и бѣ^з тѣх^х жѣдѣ^н збавѣ^н быт^и не
мѣжѣ. Прѣто знаючи ѡ нѣх^х, знѣте мѣ^н и^ж єст^и много: и нащѣ ко-
трѣа єст^и потрѣна. и мѣ^н и^ж оуживѣти: и в котрѣи чѣ^н х^то оуживѣти
мѣжѣт^и, тѣго пѣне нащѣ^нми²² сѣ постерѣгѣте. Длѣ тѣго на тепѣ-
решнѣ соборѣ чѣтноѣ вѣшѣ оувѣдоми^нши, розказѣлѣ ѡ тѣх^х вѣсѣ^х тѣ-
нахъ при бѣиности вѣшѣ прочитѣти: И тѣе^ж до дрѣкѣ розказѣлѣ^н по-
дѣти, абы ка^ждый з' чѣтностѣ вѣши^х, єсли бы котрѣи дѣбре ѡ тѣх^х
тѣнахъ не вѣдѣа, аѣо и^начѣ розѣмѣлѣ, длѣ соглаєіа тѣ на пѣсмѣ мѣлѣ.
абы кѣды ѡ тѣ бѣдѣтѣ пѣта^н, пора^нне, и зѣгѣне ѡповѣлѣ. Бѣ не
бѣ^з ка^нности пѣне недѣалѣ мѣсѣлѣ бы быти:

Пѣ тѣх^х при вѣсѣ^х собѣ^ню ѡ вѣсѣ^х тѣна^х пора^нне читано, такѣ
тѣтѣ єстѣ написано²³.

²⁰ нѣне. ²¹ абыте. ²² нащѣи и. ²³ Вищеподаний текст „Синоду“ 1638 р. видруковано тут буква в букву як в оригіналі. На жаль, друкарня не мала всього потрібного, а тому довелося винесену покриту чи не покриту літеру складати гражданським шрифтом. Крім цього паєрик в оригіналі має форму сімочки, а складати довелося в формі „Кендему“ складено не скрізь однаково, бо її нема в друкарні.

Доповнення й виправлення.

В статті проф. Ів. Огієнка: „Загублений Крем'янецький стародрук“ вкралися такі друкарські помилки.

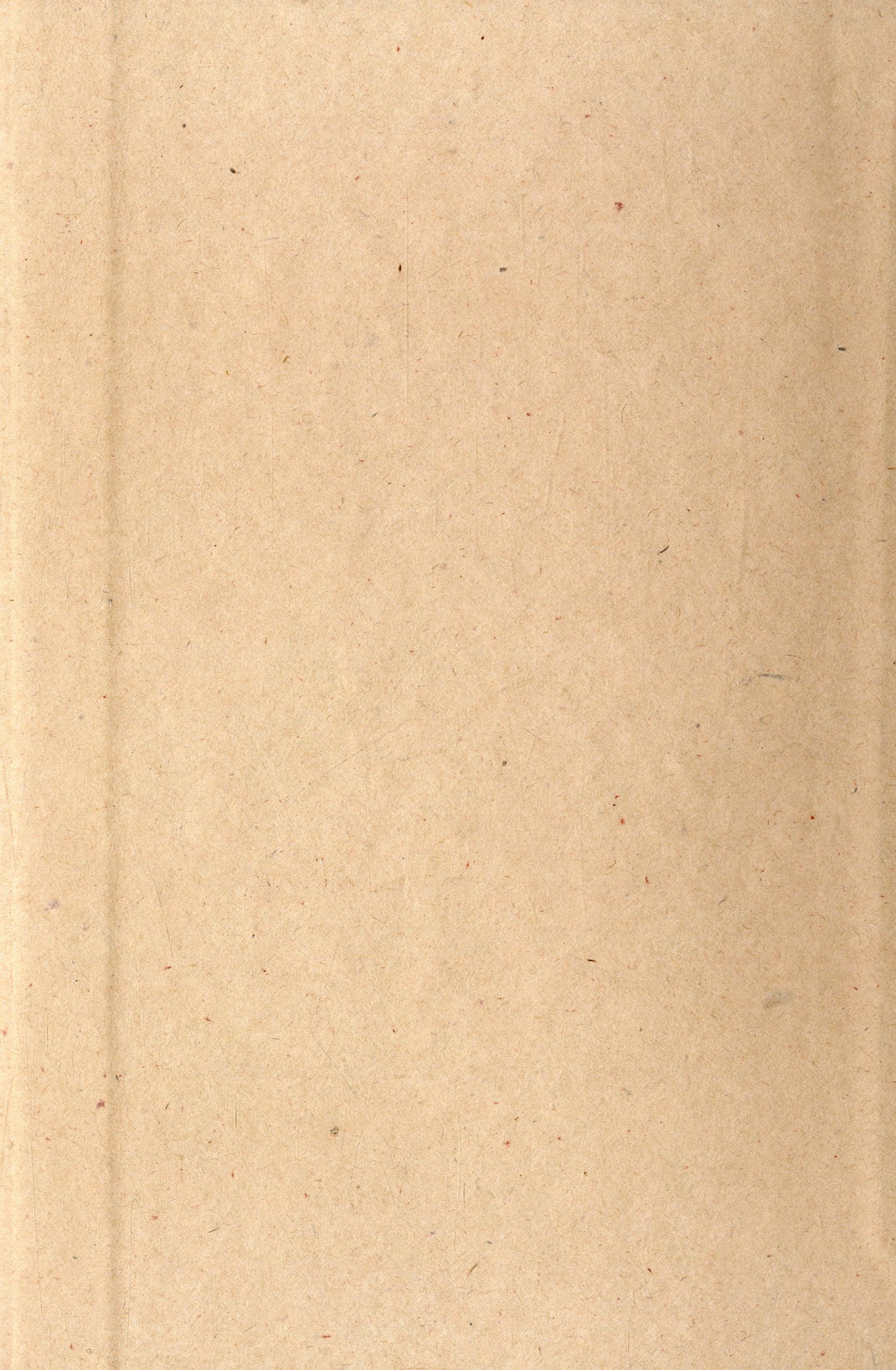
Сторінка:	Видруковано:	Треба:
94 ₁₅	сò	сò
94 ₁₂	дà	дà
94 ₆	бѣн	бѣл
95 ²	сѣѣх	сѣѣх
95 ⁴	зѣѣжете	зѣѣжете
95 ²⁰	тѣѣнах	тѣѣнах

Покриття винесених літер не зазначено. При друкуванні деякі значки наголосу відпали.

„Синод“ та „Мистерії“ під назвою „Дидаскалія“ багато разів передруковувалися (перше видання Кутеїнське 1637 р., пізніше 1638 в Крем'янці, 1642 р. Львів, 1653 р. Кутеїн, 1657 Київ, 1668 Київ, 1716 р. Чернігів), перше дослівно, потім зо змінами. „Дидаскалію“ з великими помилками передруковано в „Акты Зап. Россіи“ т. III ст. 117.

024kon (19867)

PA 4224

pn 4224